

[pa jih umejo]. Zu dem kommt, dass die Theorie betreffs der Einschiebung eines Bindevokals zwischen den Stamm- und die Personalendung von ihrem vorzüglichsten Vertreter Curtius bereits aufgegeben ist, und dass der Ausgang *o* z. B. in *rego* durchaus nicht als Personalendung anzusehen ist. Vielmehr ist die Personalendung ursprünglich nur im Verbum *sum* theilweise erhalten, während bei den anderen Verben das Suffixum der 1. pers. praes. weggefallen ist. Nachdem also die Analyse der Verbalformen im Lateinischen nicht in so markirter Weise durchzuführen ist, wie im Griechischen [to pa zato, ker so stari Etruskiški elementi neznani, in ker se latinski jezik ni razvil iz naroda, kakor Slovanski in Grški, ampak je delo učenjakov] und es demnach leicht geschehen kann, dass bei solchen Versuchen Ungenauigkeiten unterlaufen, welche besser vermieden werden; so ist das Verfahren des Schmidt vorzuziehen, welcher, ohne sich in sprachwissenschaftliche Erklärungen einzulassen, im §. 94. die 4 Conjugationen durch die Hervorhebung des Vokales vor der Infinitivendung *re* charakterisirt, und im §. 95. die Schüler in *medias res* der Conjugation führt, und erst im §. 97. die Ableitung der einzelnen Formen von den drei Stammformen des praes., perf. und supin in eine Tabelle zur Anschauung bringt, wobei als der feststehende Theil des Verbuns der mit den Consonanten schliessende hingestellt wird: *am em, mon eam, leg am, aud iam*. — In der Auflage vom Jahre 1874 hat Schmidt allerdings die Personalendungen und Stamme besprochen, allein das diessbezügliche theils als Anmerkung unter dem Strich §. 107. theils als Nachtrag im Cap. 35. dargelegt und hat hiebei die Ergebnisse der Sprachwissenschaft richtig berücksichtigt. (Gosp. referentu bili bi srčno hvaležni, ko bi bil on svoje prepričanje in mnenje kar kategorično predložil ter rekel: tako in tako je. — Sicer pa naj omenimo, „data occasione“ to-le: ko bi se človek ne bal hrupa o novotarijah, razdelil bi konjugacije v vokalične na *a, e, i* (lauda-re, mone-re, audi-re), in jedno konsonantično (sedaj III. em-ere), in tako bi dobila sama ova svoj dotični veznik (*i, e, u*), vse drugo bi se vzelo kot osebilo (personal suffix); in tistih 13 na — *io* (*cario etc.* §. 94.), in onih 14 na — *uo* (*acuo etc.* §. 124.) delo bi se v nota.]

Da so v nazoči gramatiki §. 100. nastavljene tiste opombe o posebnih formah pred paradigmi, se po mislih referentovih nikakor ne more opravičiti, ker se mora vendar pravilo preje učiti, potem še le izjema. Učitelj bo moral ta §. preskočiti, in ko je obdelal paradigme, potem še le priti nazaj na §. 100. [To je tudi naša misel bila; deli smo ga sem iz istega razloga, kar smo rekli, o substant. na — *us, er* pri II. deklin.]

Prav kratka je opomba o oblikovanji perfekta in supina §. 105., ko Schmidt §§. 107. 108. obširno razlaguje ove oblike [to je taka kemija, kakor se nam je očitala pri III. deklin.] — vendar pa je za to stopnjo podučevanja popolno dovoljna (vollkommen genügend), in to zato, ker je učenec opozorovan, da tu nima opraviti z nepravilnimi glagoli — kakor Schulz misli — marveč, da ima opraviti z oblikovjem, koje mora nastopiti po pravilih, na dotičnem mestu (§. 116.), še drugičkrat omenjenih. Na dalje so perfecta in supina glagolov na videz ne pravilnih, popolnoma (vollständig) navedena.

Glava X. obravnava členke (particulae); glava XI. pa izpeljavo besedi. Naslanjaje se gramatike na obravnave Schulza in Zumpta [?] izpeljuje pisatelj nazoče substantive na — *tor* iz supina, rekoč, da se supinu pridene mesti sufiksa — *um* pridene končnica — *or* (arator — arare). Razun tega, da je dvomljivo, je li

res ta substantiv izpeljan iz supina, mora se opomniti, da je pravilo to nejasno, in v nasprotju s §. 95., kjer je rečeno, da je karakter supina — *tum*, po §. 156. pa ostane za supin sam — *t* (arat-or).

[To ni nikakošno protislovje, marveč po naši misli čisto logično; končnica — *um* spremeni se v — *or*, kedar se ima naznaniti djavna oseba — scriptum — scriptor].

Sicer pa je pisatelj vse oblikovine (Bildungsendungen) navedel, njihov pomen razložil, in z izgledi pojasnil.

Politične stvari.

Nemčurske demonstracije grofu Antonu Auerspergu.

Če kaka stranka dandanes hoče svoje principe glorificirati, s trte izvije priliko zato, bodi si k godu kakega živega ali na grobu kakega mrtvega; izvoli si za ta cilj in konec osebo ter jo gloriozno predstavlja svetu, prav za prav pa, ker drugače ne gre, hoče poveličevati le načela svoje stranke. Kratkoviden mora biti tak, kdor bi take komedije ne spoznal!

Tako je liberalna nemčurska stranka po vseh kotih Avstrije izbrala si zdaj rojstni dan grofa Antona Auersperga (Anastazija Grüna ali Anastazija Zelenca, kakor ga je dr. Prešerin imenoval), to je, 11. dan aprila t. l. za svoje demonstracije, ker ta dan bode 70 let star.

Vsi trezni časniki pripoznavajo cilj in konec te godovnice in so že mnogo pisali o njej. Časnik „Politik“ posebno je te dni priobčil obširen sestavek pod naslovom „Leier und Recht“ (lira in pravo), v katerem med drugim piše tako le:

Resnica je, da je Anastazij Grün Avstrijske Nemce vpeljal v narodno nemško literaturo; resnica je tudi to, da prvih 30 let sedanjega stoletja se ni v Avstriji rodil noben bolji pesnik, kakor je Auersperg bil. S tem pa ni rečeno, da so Grünove pesmi bile kaj več kot le blago srednje baže; al ker takrat nikogar v Avstriji ni bilo, ki bi bil kako boljo nemško pesem naredil, zato je bil Anastazij Grün prvak. Bogme! da Avstrijski Nemci nimajo pravice, ošabno gledati na Slovanske pesnike, kajti o tistem času, ko so Slovanski pesniki, kakor Kolár, Puškin, Mieckievicz in Vuk Štefanović z mojsterskimi svojimi poezijami Kitajsko zidovje predsodkov predrli, ki so dosihmal nastop Slovanskih pesnikov na Parnas branili, predno so si v hudem boji z nasprotniki pridobili svetovno slavo, o onem času je Anastazij Grün začel pesmi ljubezni skladati, ki so pozornost Nemškega svetá le zarad tega na se obračale, ker so bile delo Avstrijskega nemškega pesnika. Pripomoglo je pa Grünovim pesmam, vzlasti njegovim „Spaziergänge eines Wiener Poeten“, in pa „Schutt“ do nekake slave posebno to, da so prepevale svobodo, tožile o terorizmu birokracije in da so zdihovalle po svobodni spomladi. V letih 1830 je stal Auersperg na čelu literarne opozicije proti birokratični sistemi. Al kako se je ta dandanes glorificirani „pesnik svobode“ vstopil proti svobodi Slovanov, ko je leta 1848 napočila zarja ustavnega življenja? Zagrižen nasprotnik bil je deležu narodne nemške svobode, ki je raji v Frankobrodskem parlamentu ponujal Pruskemu kralju krono Nemškega cesarstva, kakor da bi bil privošil Slovanom drobtinico narodne ravnopravnosti. Znano je njegovo Slovencem protivno obnašanje v deželnem zboru Kranjskem, katerega zapustiti je bil moralično prisiljen, ko je videl, da borilci

za pravice slovenskega naroda se ne dado po njem v kozji rog vgnati. In kako se obnaša v gosposki zbornici na Dunaji? Ali se je katerikrat pod Schmerlingom in zdaj oglasil za svobodo in ravnopravnost vsem narodom? Ali je katerikrat črnil besedico o sili birokratični, ki jo je šibal v pesmah svojih? Anastazij Grün, na papirji nekdanj protinik birokracije, je zdaj v dejanji nje podpornik. Za vse to nima 70 let stari mož nobenega spomina več, le kloštre preganjati in v družih enacih rečeh je še korenjak. In takega „svobodnjaka“ slavi dandanes liberalna stranka!!

Mnogovrstne novice.

* *Od groznih povodinj se je bralo ta mesec iz mnogih dežel, ki so velikansko škodo napravile na Ogerskem, Českem, Nemškem in posebno še na Francoskem, kjer po neprestanem deževanju od leta 1872 ne pomnijo, da bi bila reka Seine tako velika kakor je zdaj.*

* *Strašen vihar je 20. dne t. m. razsajal v Dubrovniku (Ragusa) v Dalmaciji, kjer je v kupljo stolne cerkve treščilo in jo razdajalo, pa tudi cerkev tako poškodovalo, da se bojé, da ne bi se deloma podrla.*

* *Nežidersko jezero (Neusiedlersee) na Ogerskem, ki je pred nekimi leti nagloma se popolnoma posušilo tako, da je bilo zadnji čas polje na njegovem mestu, je sedaj mahoma zopet jezero postalo. Ali bo jezero zopet ostalo in kako dolgo, se ve, da tega nihče sedaj še ne vé.*

* *Sila važno iznajdbo naznanja časnik „Magyar. Allam“. Tam se bere, da je jezuit Egger v Maria-scheinu iznašel mašino, po kateri se namesti sopara rabi elektrika. Ker bi vsled tega ne bilo treba oglja za železnice, mašine itd., se lahko razvidi, kako neprecenljiva bila bi ta iznajdba za obrtništvo, mašinstvo in promet sploh, ako se vresniči. Neki mašinst v Pragi je naredil že mašino po tej novi iznajdbi, ki ima železnice, parobrode in druge mašine gnati, in skušnje, ki so bile ž njo narejene, so neki prav dobro ta elektromotor potrdile. Mašina dela brez ropota s čudovito močjo in točnostjo. — Jezuit pater Egger bode v razstavo v Filadelfijo poslal svojo iznajdbo, za katero je dobil že patent.*

Deželni zbori.

Štajarski deželni zbor.

Iz tega zbora dozda ni še posebno važnega poročati; povedati pa vendar imamo, da deželni odbor, po večini nemčursk, nasvetuje na prid svoji stranki neko premembo volilnega reda; tako hoče, da bi Mariborski okraj v deželni zbor volil samo enega poslanca, Št. Lenartski in Slov. Bistriški pa tudi enega v Mariboru, potem Celjski, Vranski in Gor. Graški enega v Celju, in Laški, Šmarski in Konjiški enega tudi v Celju. Iz te moke menda zdaj še ne bode kruha. Gradec ima 4 poslance in jih hoče imeti 8 v podporo liberalcem zoper večidel konservativne kmetiške poslance. Tem nakanom nasproti bodo govorili: gg. Herman, dr. Srnec, dr. Dominkuš, dr. Vošnjak, Šnideršič in celó Mahrenberški Šmit za pomnožitev kmečkih poslancev. — Dr. Radaj, čegar volitev je deželni zbor soglasno potrdil, bode obrekovalce tožil zaradi razžaljenja časti; v to zatožbo prideta tudi Dunajska „Deutsche Zeitg.“ in pa Ljubljanski „Tagblatt“.

Deželni zbor Koroški.

V tem zboru je bila zanimiva razprava o ukazu ces. kralj. finančnega ministerstva od 21. januarija t. l., ki ponavlja prepoved, da se sol iz solin Hallskih

ne sme vpeljavati na Koroško. Zbor je soglasno sklenil, naj se deželni odbor obrne do finančnega ministerstva, da prekliče dotično prepoved. — Ta prepoved je tem bolj neslana, ker se vé, da se v kljub nji skrivé obilo Hallske soli dobiva v Celovec.

Deželni zbor Kranjski.

V 6. seji 22. dne t. m. je c. k. deželni predsednik vitez Widmann, sklicaje se na 5. sejo, v kateri je dr. Poklukar očital nerednosti, ki se prav pogostoma godijo pri izterjevanji davčnih zaostankov (glej dotično poročilo v 12. številu „Novic“), objavil sledeče: „Dr. Poklukar se je v zadnji seji pritožil, da se pri izterjevanji davkov po izvršenem potu dotični uradi ne ozirajo na določbe dvornega ukaza dné 7. aprila l. 1826, in da za nepremakljivo blago zmirom rubijo take stvari, ki spadajo med potrebščine gospodarstva (fundus instructus), katere se pa po navedenem dvornem ukazu rubiti ne smejo pri izvršbah na nepremakljivo blago. Akoravno, kakor sem že omenil zadnjič, pritožbe v takih posameznih dogodbah niso došle niti vladi, niti finančnemu vodstvu, niti okrajnim glavarstvom, vendar sem prepričan, da dr. Poklukar ne bi mogel tako za trdno očitati omenjene nerednosti, ako bi mu ne bile pozitivne take dogodbe znane. Jaz sem toraj takoj po zadnji seji uradom, katerim je izročeno izterjevanje davkov, poslal oster ukaz, da morajo pri izvršitvi takih uradnih djanj strogo postopati po postavi, da je dvorni ukaz dne 7. aprila leta 1826, po katerem je prepovedano potrebščine gospodarstva (fundus instructus) rubiti pri izvršbah na premakljivo blago, še zmirom v veljavi, in za davčne organe merodajen. Ob enem sem pa ukazal tudi ostro, naj dotični uradi v slučajih, kedar je dvomljivo, ali pripada kaka stvar k potrebščini gospodarstva ali ne, to negotovost pri vsakateri priliki smatrajo v takem smislu, ki je za dotično stranko najbolj ugoden.“

Potem so se nekatere peticije izročile dotičnim odsekom, med temi zlasti prošnja Rafolške občine za dovolitev 43% priklade in prošnja Ihanske občine zavolj znižanja davkov. Finančnemu odseku se izroči vladna predloga z načrtom pogodbe zavolj uravnave zemljiško-odveznih razmer na Kranjskem, dalje deželno-odborno poročilo o plačah uradnikov in služabnikov deželne posilne delalnice in proračun deželno-kulturnega zaklada za leto 1877. Poročilo o deželno-odbornem delovanji za l. 1875 se je razdelilo med dotične odseke. — Gledé vino- in sadjerejske šole na Slapu se je potrdil proračun za leto 1877 (potrebščina 6870 gold., zaklada 3615 gold., primanjka tedarj 3255 gold., ki je pokriti iz deželno-kulturnega zaklada), in računski sklep za l. 1875 (dohodki 6751 gold. 17½ kr., stroški 9621 gold. 31 kr., primanjkljej 2870 gold. 13½ kr., ki se je pokrili iz deželno-kulturnega zaklada, ter končno stanje premoženja 5672 gold. 55 kr.).

7. seja deželnega zbora bila je zato posebno važna, ker je dr. Bleiweis pri predlogi finančnega odseka, ki nasvetuje, naj se deželni odbor za povračilo dozda indebite plačevanih zdravstvenih stroškov obrne do c. k. ministerstva, in če bi ono ne hotelo povračila dovoliti, tožbo vloži c. k. državni sodnji, poprijel besedo, rekši, da on po vse pritrjuje odsekovemu predlogu, da pa od finančnega odseka nasvetovano sredstvo je le paliativno, treba pa je iskati radikalne pomoči zoper krivice, ki se deželam tudi v družih slučajih godijo po sklepih vladnih; on memo družih navaja le dva flagrantna primerljeja, ki spadata tudi v vrsto zdravstvenih zadev, in na to v daljem govoru pripnè kritiko cele zadnje vladne sisteme, pogubivne nasledke dva-